

- отримані дані показали правомірність впровадження запропонованої методичної системи формування образних уявлень підлітків в процесі музично-виконавської діяльності.

Таким чином, формувальний експеримент дозволив зафіксувати позитивні зрушення рівнів сформованості образних уявлень підлітків в процесі музично-виконавської діяльності, що свідчить про ефективність і значну перевагу розробленої і апробованої методики у позашкільних мистецьких закладах. Разом з тим, дана проблема вимагає подальшого теоретичного дослідження та практичного втілення в навчально-виховний процес позашкільної мистецької освіти.

Література

1. **Мартинюк Л.В.** Особливості музично-виконавської діяльності учнів підліткового віку // Наукові праці. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І.Огієнка. - Випуск 7. Том 5. - Кам'янець-Подільський, 2008. - С. 141-143.
2. **Мартинюк Л.В.** Новаційні пошуки в системі сучасної мистецької освіти // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. Серія педагогічна. – Випуск XV, 2008. - С.199-201.
3. **Мартинюк Л.В.** Формування музично-образних уявлень учнів підліткового віку в позашкільних мистецьких закладах // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 3. - Кам'янець-Подільський, 2009. - С.443-446.
4. **Мартинюк Л.В.** Формування особистості у позашкільних мистецьких навчальних закладах // Матеріали III Всеукраїнської міжконфесійної християнської науково-практичної конференції «Формування основ християнської моралі в процесі духовного вродження нації». - Кам'янець-Подільський, 2010. - С. 280-284.

УДК 373.5.016:78:004.032.6

Новикова Н.В.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

В статье рассмотрены различные аспекты применения мультимедийных средств обучения на уроках музыки в старших классах: этапы урока, методы и формы обучения. Соответственно представлены разные варианты творческих проектов.

Ключевые слова: *урок музыкального искусства, педагогические условия формирования познавательного интереса, мультимедийные средства обучения.*

Пріоритетним завданням сучасної освіти, зокрема музичної, є виховання ініціативної, творчої особистості, що має розвинуті пізнавальні інтереси, прагне і здатна до постійного самовдосконалення та саморозвитку. В умовах сьогодення фактором, який стимулює процес формування пізнавального інтересу учнів, є впровадження в навчальний процес засобів мультимедіа. Використання комп'ютерних засобів навчання змінює форми залучення школярів до музичного мистецтва, що підтверджується дослідженнями О.Базелюка, Н.Белявіної, О.Бороздіна, Т.Затяміної, І.Красильнікова, Л.Масол, О.Тарачевої, Г.Тараєвої, О.Чайковської.

Метою даної статті є висвітлення деяких аспектів методики застосування мультимедійних засобів навчання на різних етапах уроку музичного мистецтва для формування пізнавального інтересу учнів 5-8 класів. Ефективність цього процесу на уроках музичного мистецтва залежить від наявності органічного взаємозв'язку

організаційної структури уроку, його методичного забезпечення та відповідних мультимедійних засобів навчання, використання яких є обґрунтованим і доцільним [1, 2].

Необхідними педагогічними умовами при цьому виступають :

- стимулювання прагнення до пізнавальної діяльності на уроках музичного мистецтва з метою самореалізації та саморозвитку;
- сприяння позитивному емоційному ставленню до пізнавального процесу;
- розвиток навичок самостійного планування пізнавальної діяльності із зазначенням конкретних цілей і шляхів їх досягнення;
- збагачення музичного тезаурусу;
- стимулювання самостійної пошуково-дослідницької діяльності, розвиток уміння використовувати алгоритми вирішення пізнавальних завдань;
- формування навичок самоконтролю, оцінювання та корекції власної пізнавальної діяльності.

Розглянемо модель уроку музичного мистецтва із застосуванням мультимедійних засобів різних типів, які можуть бути використані на конкретному етапі уроку залежно від його завдань і цілей:

1) організаційний етап

Учитель сфокусовує увагу учнів, створює необхідну творчу атмосферу.

Методи та форми роботи: привітання, музичний або поетичний епіграф уроку.

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація, програми для прослуховування музики (демонстрація епіграфу, теми семестру).

2) етап актуалізації опорних знань, перевірка домашнього завдання

Учитель сприяє відтворенню знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, перевіряє готовність до сприйняття нового матеріалу.

Методи та форми роботи: короткі перевірочні роботи (тести, вікторини, кросворди), фронтальне опитування, виконання музичних творів.

Мультимедійні засоби: програми для перегляду відео, прослуховування музики та співу караоке, комп'ютерна презентація, ППЗ «Музичне мистецтво», електронні енциклопедії (розділи з вікторинами, тестами) (демонстрація, визначення рівня навчальних досягнень, моделювання предметно-орієнтованого середовища).

3) мотиваційний етап

Учитель створює проблемну ситуацію, спонукає до формулювання питань, викликає інтерес до теми; учні шукають способи розв'язання проблеми, усвідомлюють сутність утруднення.

Методи та форми роботи: створення проблемної ситуації, інтриги, асоціативного ряду, «Мікрофон»

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація, програми для перегляду відео та прослуховування музики (демонстрація)

4) цілепокладання та планування

Учитель повідомляє про роль та місце даного заняття у цілісному навчальному курсі, розділі; учні за допомогою вчителя або самостійно формулюють навчальну проблему і через неї мету уроку, визначають особистісно значущі цілі роботи на уроці, складають план, визначають показники досягнення поставлених цілей.

Методи та форми роботи: фронтальна бесіда, заповнення відповідної колонки в щоденнику самоспостереження, листі індивідуального контролю.

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація (демонстрація)

5) організація виконання плану

ВАРІАНТ А (методи проблемного навчання)

Учні збирають, аналізують дані, визначають причинно-наслідкові зв'язки, формують гіпотезу, за допомогою вчителя або самостійно формують висновок щодо проблемного питання. Вчитель сприяє актуалізації життєвого досвіду, спонукає до висунування ідей.

Методи та форми роботи: робота з різними джерелами інформації, вивчення схем, таблиць, дослідницький метод, побудова структурно-логічних схем, порівняльних таблиць, «мозковий штурм», «коло ідей», сприйняття, інтерпретація, виконання музичних творів.

ВАРІАНТ Б (методи проектного навчання)

Розподіл учнів на групи та ролей у групі, визначення теми й мети проекту, формулювання проблеми та її вирішення.

Методи та форми роботи: створення ситуацій успіху, метод проектів, дослідницький метод.

ВАРІАНТ В (методи кооперативного навчання)

Кожен учень самостійно опрацьовує свою частину матеріалу, обмінюється знаннями з партнером; це проходить за правилами рольової гри «вчитель-учень», обов'язкова зміна ролей. Учні здобувають навички спільної роботи та спілкування. Вчитель контактує з кожною групою. Презентація роботи групи.

Методи та форми роботи: різні прийоми фіксації матеріалу (конспект, тези, схеми, таблиці).

ВАРІАНТ Г (методи інтерактивного навчання)

Учитель інструктує учнів щодо мети вправи, правил виконання, послідовності дій та кількості часу на виконання; виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи та навчання у співпраці. Учні презентують результати виконаної вправи.

Методи та форми роботи: дискусія, гра, конференція, семінар.

ВАРІАНТ Д (методи особистісно орієнтованого навчання)

Учитель сприяє виявленню суб'єктивного досвіду учнів, стимулює їх до самостійного вибору способів опрацювання навчального матеріалу, спонукає до пошуку альтернативних рішень.

Методи та форми роботи: створення ситуацій успіху, взаємодопомоги, вибору способів навчальної діяльності, способів фіксації пояснення нового матеріалу, яскрава наочність.

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація, ППЗ «Музичне мистецтво», програми для перегляду відео, прослуховування музики та співу караоке, електронні енциклопедії (статті, словник термінів, екскурсії, хронологічні таблиці), ігрові програмні засоби, Інтернет-ресурси (електронні енциклопедії) (демонстрація, пошуково-дослідницький метод, моделювання предметно-орієнтованого середовища).

б) рефлексія

Учні (самостійно або за допомогою вчителя) роблять висновки щодо проблемного питання, усвідомлюють отримані результати, оцінюють їх відповідно до критеріїв, здійснюють самооцінку.

Методи та форми роботи: колективне обговорення, усна розповідь, дискусія, письмовий звіт, самооцінка (заповнення відповідної колонки в щоденнику, оцінювання за бальною шкалою чи за допомогою схематичних малюнків або кольорових сигналів).

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація (демонстрація)

7) підсумки уроку, оцінювання роботи учнів

Учитель підводить підсумки уроку, коментує відповіді та роботу учнів, оцінюючи не тільки результат, а й сам процес навчання.

Методи та форми роботи: короткі перевірочні роботи (тести, вікторини, кросворди), фронтальне опитування, «Мікрофон».

Мультимедійні засоби: комп'ютерна презентація, ППЗ «Музичне мистецтво», електронні енциклопедії (розділи «Вікторина», «Тести»)

8) повідомлення домашнього завдання

Учитель сприяє розумінню учнями цілей, змісту й способів виконання домашнього завдання.

Методи та форми роботи: варіативність, різнорівневість домашніх завдань, різні способи його виконання (репродуктивне відтворення, доповнення та вдосконалення творчого продукту, створення нового).

Мультимедійні засоби: електронні енциклопедії, програми для створення презентацій та роботи з текстом, звуком, відео, Інтернет-ресурси (електронні енциклопедії, бібліотеки, фонотеки, відеотеки, мистецькі форуми).

Пропонуємо вашій увазі приклад уроку в 8 класі (1 семестр «Відлуння епох у музичному мистецтві»), розробленого відповідно до вищезазначеної моделі уроку музичного мистецтва із застосуванням мультимедійних засобів навчання.

«Походження і розвиток рок-музики»

Мета уроку: познайомити учнів з історією виникнення та особливостями рок-музики як одного з напрямків музики масових жанрів, закріпити поняття «легка (розважальна) музика», «джаз»; розвивати навички здійснення пошуково-дослідницької роботи, вокально-хорові навички, уміння самостійно працювати з різними джерелами інформації; виховувати естетичний смак.

Тип уроку: комбінований урок

Жанр уроку: урок-дослідження

Твори для музичного сприймання: «The Girl» («Дівчина») П.Маккартні, «The Show Must Go On» («Шоу має тривати») Б.Мей

Обладнання: мультимедійна установка (комп'ютер, проектор, екран), комп'ютери для учнів зі встановленими музичними електронними енциклопедіями («Енциклопедія популярної музики Кирила та Мефодія» (2004), «Велика енциклопедія Кирила та Мефодія» (2006)) та/або під'єднані до мережі Інтернет.

Комп'ютерна презентація вчителя, ППЗ «Музичне мистецтво» 8 клас, 1 частина

(«Контур плюс», 2009), «Енциклопедія популярної музики Кирила та Мефодія» (2004).

Хід уроку:

I. Організаційний етап

Звучить музичний епіграф уроку – пісня «Yesterday» («Вчора») Дж.Леннона і П.Маккартні. На слайді комп'ютерної презентації – теми семестру та уроку. Привітання, обговорення плану уроку, визначення послідовності та форм представлення виконаних домашніх завдань.

II. Актуалізація опорних знань, перевірка домашнього завдання

Вступна бесіда. Питання вчителя: Яку музику називають «легкою (розважальною)»? Чому? Які ви можете навести приклади на підтвердження своїх суджень? Коли і де виникає джаз? Чому джаз називають «музикою плантацій»? Які джерела джазової музики ви знаєте? Кого музичний критик Джеймс Лінкольн Колліер назвав «американським генієм»?

Учні спираються у своїх відповідях на матеріали, підготовлені самостійно (кросворди, результати опитувань, тези).

Перегляд і обговорення учнівської презентації (індивідуальний або груповий проект). Орієнтовна тематика: історія виникнення джазу, видатні закордонні або вітчизняні джазові виконавці.

Продовження вокально-хорової роботи над піснею «Yesterday» (ППЗ «Музичне мистецтво»). Пригадати зміст, визначити особливості образного змісту і манери виконання. Проспівати 1-й куплет пісні, обговорити недоліки, можливі шляхи їх

усунення. Робота над фразуванням. Мета: досягнення чистоти інтонування, ритмічної точності, правильної артикуляційної вимови. Розучування тексту 2-го і 3-го куплетів. Виконання пісні повністю.

III. Мотиваційний етап

Проблемна ситуація. Чи знаєте ви, що за останнє століття лише одиницям випала честь отримати зірку за досягнення та вклад у галузі музичного мистецтва на алеї слави в Голівуді. Серед них - британські рок-гурти «Beatles» та «Queen» (слайд презентації).

Обговорення в режимі «Мікрофон»: -Як ви думаєте, чим пояснюється таке визнання ?

IV. Цілепокладання та планування

Учні з допомогою вчителя формулюють проблему (знайти пояснення популярності та визнання «Beatles» та «Queen»), використовуючи технологію «мозкового штурму» визначають завдання пошукової діяльності (дізнатися про стильові особливості рок-музики, познайомитися з творами гуртів, зібрати факти про досягнення гуртів у роки їх найбільшої популярності, оцінити їхню творчість з позиції загального розвитку музичної культури ХХ століття, знайти висловлювання авторитетних людей про творчість «Beatles» та «Queen»), складають план проведення дослідження.

V. Організація виконання плану

Фронтальна робота з електронною енциклопедією («Енциклопедія популярної музики Кирила та Мефодія» (2004)). Завдання: знайти визначення терміну «рок-музика» (розділи «Енциклопедичні статті», «Словник»), встановити часові межі періодів найбільшої популярності гуртів «Beatles» та «Queen» (хронологічна таблиця «Історія року»).

Слухання та інтерпретація пісні «The Girl» («Дівчина») П.Маккартні у виконанні гурту «Beatles».

Самостійна пошукова діяльність учнів. Розподіл на групи. 4-6 учнів (перша група) працюють за персональними комп'ютерами (досягнення гурту «Queen», висловлювання авторитетних людей про творчість обох гуртів). Учні другої групи, працюючи в парі, виконують творче завдання на основі тексту енциклопедичної статті (готують матеріал у популярний журнал «5 цікавих фактів про «Beatles»»).

Обговорення результатів роботи груп дослідників.

Перегляд відеокліпу до пісні «Queen» «The Show Must Go On». Обмін враженнями.

Підсумки проведеного дослідження (відповідність результатів визначеним завданням).

VI. Рефлексія

Самооцінювання роботи на уроці (заповнення відповідної колонки в щоденнику самостереження – виставлення оцінки в балах). Критерії оцінювання та показники – слайд презентації.

VII. Підсумки, оцінювання роботи учнів на уроці

Розгадування кросворду (4-5 ключових слів з нової теми) – слайд презентації.

VIII. Повідомлення домашнього завдання

Підготуватися до дискусії на тему «Рок-музика: за і проти». Орієнтовні завдання: провести опитування; знайти цитати, підібрати відео-, аудіофрагменти для аргументації своєї позиції; запропонувати загальному своє бачення проблеми у вигляді комп'ютерної презентації (груповий проект).

Підсумовуючи, можна зазначити, що використання мультимедійних засобів на уроках музичного мистецтва дозволяє:

- урізноманітнювати форми й види діяльності, застосовувати прийоми та методи проблемного, проектного, кооперативного, інтерактивного та особистісно орієнтованого навчання;
- реалізувати на якісно новому рівні принципи індивідуалізації та диференціації навчання;
- формувати вміння оперувати різноманітною інформацією, працювати з гіпертекстом, використовувати можливості комп'ютера з навчальною метою.

Дані фактори дозволяють здійснювати позитивний вплив на формування пізнавального інтересу та стимулюють прагнення до самоосвіти впродовж життя.

Подальші дослідження даної проблеми, на наш погляд, полягатимуть у розробці методики використання мультимедійних засобів навчання у позакласній роботі з учнями різних вікових категорій. Наразі актуальною залишається проблема ознайомлення вчителів музичного мистецтва зі специфікою наявних мультимедійних засобів різних типів і методикою їх застосування на уроці.

Література

1. **Затямина Т.** Компьютерные технологии на уроке музыки // Искусство в школе – 2006. – №5 – с.41-43.
2. **Назарець Л.М.** Формування пізнавального інтересу учнів // Обдарована дитина – 2009. - №4 – с.61-65.
3. **Практична педагогіка. 99 схем і таблиць** / автори-уклад. Н.П.Наволокова, В.М. Андреева. – Х.: Вид.група «Основа», 2009. – 117, [3] с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).

УДК 372.878

Хомич І.М.

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ НА УРОКАХ МУЗИКИ

В статье рассматриваются вопросы формирования первичных вокально – хоровых навыков у детей шестилетнего возраста на уроках музыки в условиях общеобразовательной школы. Даются конкретные методические рекомендации по формированию и развитию голоса ребенка с учетом психо - физиологических особенностей данной возрастной категории.

Ключевые слова: *первичные вокально–хоровые навыки, игровой метод, принцип минимального шага программы.*

Голос для дитини є першим природним та найбільш доступним музичним інструментом. Тому хоровий спів, як вид колективної виконавської діяльності, стає одним з найважливіших видів роботи на уроках музики. Він сприяє розвитку співацької культури дітей, їх загальному та музичному розвитку через активну музично-виконавську діяльність.

Із переходом початкової школи на чотирирічне навчання постала проблема адаптування до школи дітей шестирічного віку. Це вимагає від педагогів врахування вікових та психофізіологічних особливостей дітей цього віку. Специфіка проведення вокально-хорової роботи із шестирічками пов'язана з такими віковими особливостями як загальна психо-фізіологічна несформованість організму дитини, наслідком якої є швидка втомлюваність від статичного положення, малий об'єм легень, тонкі та короткі голосові зв'язки, потреба постійного активного переключення уваги на різні види діяльності, яскрава конкретна уява, схильність до гри.

Особливістю фізіологічного розвитку дітей цієї вікової категорії є те, що саме в цьому віці активізується процес утворення нервових розгалужень у надхрящниці черпалообразних хрящів, до яких кріпляться сухожильні волокна переважної більшості м'язів гортані. Саме в цей час закладаються всі основні навички голосоутворення, які в подальшому стійко зберігаються все життя. Втрата співацького голосу починається теж саме в цьому віці, якщо вокальна робота ведеться на недостатньо професійному рівні. Тому школа